

LATAS ALEGRE, Óscar: Reseña de *Lorién de Borbuén*, de Ferrán Marín i Ramos,
Luenga & fablas, 8-9 (2004-2005), pp. 195-196.

Lorién de Borbuén, de Ferran MARÍN I RAMOS

[Constantí (Tarragona), O Limaco Edizions, 2003; 68 pp. ISBN: 84-9333-80-0-1]

Semos debán d'una rareza, d'un conzieto, d'un libro feito de pentecuch. Y ye una rareza porque no ye normal que se publique en luenga aragonesa en Tarragona, ni tampó no ye que siga por una editorial con nombre (con nombre d'un limaco arrozegato) en aragonés en Cataluña (a unica, profes), ni muitísimo menos que se faya una segunda ediziún d'una nobela en aragonés, pos ye un libro (una nobela istorica) ya acotolato (en paranza ya ra segunda ediziún).

O libro d'o cuallo semos charrando se clama *Lorién de Borbuén*, nobela istorica de 68 planas, formato A5, presentata en rustica cusita. A correziún d'o testo en aragonés, parixe estar feita por Fernando Romanos. O libro ye trestallato en un prelogo e onze capetulos.

L'autor ye Ferran Marín i Ramos. Naxito de Tarragona, en 1974, ye Diplomato en Treballo Sozial. En 1995 ba publicar un estudeo istorico, *Historia del pío hospital de pobres de Constantí*. En 1997 torna á publicar atro estudeo istorico, *Aportaciones al estudio arquitectónico de la ermita de Sant Llorenç i Santa Llúcia*. Una añada dimpués, en 1998, ba presentar-se á os "VII premis literaris municipi de Calafell" con una nobela, *Gastó de Constantí*, que ba quedar finalista. En zagueras, en o 2000, a rebista d'o baxo Aragón *Ruxiada* ba publicar o poemario "Fabla!". Tamién en ixa añada ba escribir a suya primera nobela en aragonés, *Lorién de Borbuén*. Ferrán Marín ye miembro d'a *Reial Societat Arqueològica Tarraconense* e de l'*Associació Catalana d'Esperanto* (KEA, *Kataluna Esperanto Asocio*). En l'autualidá enfila la editorial birtual O Limaco Edizions, e dende fa poco ye consellero de pleno dreito d'o Consello d'a Fabla Aragonesa.

Un limaco, que como deziba en un articlo publicato en a rebista de Romania Minor, *Mare Lingua*, lum. 2 (de 2003): "*Em va agradar la força sonora del mot i li vaig trobar un sentit metafòric alhora que romàntic. Un limaco (en català llimac i babosa en castellà) deixa un rastre allà per on passa. Jo vull que l'editorial deixi un rastre*".

En una entrebista á l'autor de *Lorién de Borbuén*, feita por Estrella Cardona, Ferrán nos cuenta as suyas peripezias o diya d'a presentaziún en Zaragoza en febrero de 2003, con Maria Jesús, d'a librería "*Olé tus Libros*", Fernando Romanos e Chusé Aragüés, qui acobaltó ra machia que o Moncayo produze sobre

ros escritores e metió ficazio en os bíncllos familiars e emozionals que l'autor ha con aquera tierra.

Tornando ta ro libro, Roger de Santes Creus ye un monche que tien una intresán istoria que rezentar ta liberar a suya conzenzia. Pertenexe a o Zíster e ye destináu como copista en o monesterio de Bergüela (Semontano d'o Moncayo) aon ha de fer-se cargo d'a educazió de Rodrigo, fillo segundón d'o comandán de l'arzebispe de Tarazona. A bida en o Semontano ye tranquila dica que l'arzebispe dezide acullir a un trobaire oczitano. Monche, alunno e caballero ferán gran amistanza. Bel diya o trobaire se namora de Doña Nunila, promesa de Don Artal de Borxa, e comenziplan os poblemas que rematarán en una batalla entre as tropas de Don Artal e as d'os atos noples d'a redolada. L'amor, l'amistanza, a balor e a locura son os exes arredol d'os cualos chira l'aizió d'ista istoria.

O protagonista, Roger de Santes Creus, ye un choben monche ilustrador. Ye nimbiau ta Bergüela á iluminar a Biblia en que ye treballando un atro monche, Bizién de Tarazona. Luego se ganará a confitanza de l'abate, qui li demandará un fabor: educar a Rodrigo, fillo segundón de don Nuño Ramírez de Medina, comandán de l'arzebispe de Tarazona. Cuan l'arzebispe dezide acullir a Laurent de Sent Beat, don Bernat li demanda que s'acupe d'o güespe. Roger ye fillo d'un trobaire, ixo esplica la complizidá e l'amistanza que naxe entre os dos ombres. En a suya bida amanixe Laurent de Sent Beat u Lorién de Borbuén: ye un noble oczitano apresiguito por Simón de Montfort. Como a suya familia ba aduyar a o Rei en a baralla de Muret, viene enta tierras aragonesas en busca de protezió. Lorién se namora de doña Nunila e ixo preboca o suyo concaramiento con don Artal, un nople de Borxa que pretende a la dama. En o comenziplio no son que poemas entre la uno e la otro, pero dimpuesas l'afer ba a más... No bibe que ta dos cosas: ta o suyo amor por Nunila e ta o suyo amigo, Roger de Santes Creus.

Roger de Santes Creus mos amuestra intresans aspektos d'a bida en os monesterios meybals, más que más mos amuestra cómo yera o monesterio d'a redolada de Tarazona en 1244.

Por zierto, o tema d'iste chenero, o d'a nobela istorica en aragonés, l'ha estudiato fa poco Paz Ríos Nasarre á proposito d'un atra obra, e se publica en a suya comunicazió tetulata "*Aguardando lo zierzo*", una nobela istorica en aragonés", presentata en a "IV Trobada d'estudios e rechiras arredol d'a luenga aragonesa e a suya literatura", feita en Uesca en l'añada 2004.

Pos bien, ista nobela istorica que comentamos ye una contrebuzió intresán á o desembolicamiento d'ixe chenero literario en aragonés. Ye de buen leyer, escrita en un aragonés común sin guaires complicazió, sin aspektos mencionables (á no estar uno: o emplego sistematico d'o perfeuto perifrastico, en cuentas d'o sintetico). Si ye recomendable ta os afizonatos á ra nobela istorica, tamién en ye ta cualsiquiera que deseye pasar un rato agradable; e antiparti, por o bocabulario, a suya tematica e a suya correuta fautura, iste libret ye una ferramienta bien buena como letura pa os alumnos de luenga aragonesa.

Óscar LATAS ALEGRE

(*Consello d'a Fabla Aragonesa*)